

نقش توسعه اماکن ورزشی در اشتغال‌زایی

اسماعیل دل داده مهربان^a، طاهر بهلکه^b، زین العابدین فلاح^c

^a دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه تربیت بدنی، مدیریت ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان، ایران

^b استادیار، گروه تربیت بدنی، مدیریت ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان، ایران

^b دانشیار، گروه تربیت بدنی، مدیریت ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان، ایران

نویسنده مسئول: طاهر بهلکه T.bahlekeh@gmail.com

چکیده:

امروزه ورزش مفهوم وسیعی به خود گرفته است، به گونه‌ای که چیزی فراتر از یک نوع فعالیت دسته‌جمعی، تفریح و سرگرمی می‌باشد. نگرش علمی به ورزش باعث شده تا آن به یکی از اثرگذارترین پدیده‌ها در اوضاع اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جوامع مبدل گردد. در حال حاضر ورزش و تفریحات سالم در کشورهای توسعه یافته به عنوان یک صنعت مهم و عامل اثرگذار در رشد اقتصاد ملی مورد توجه بوده و یکی از درآمدزاترین صنایع قرن به‌شمار می‌رود. گرایش رو به رشد مردم به ورزش و نیاز به مصرف کالاها و خدمات ورزشی باعث شده است تا صنعت ورزش روند درآمدزایی چشمگیری را تجربه نماید و سهم بسزایی در اقتصاد کشورها داشته باشد. امروزه تقاضا برای استفاده از امکانات و تسهیلات تفریحی روز به روز بیشتر می‌شود و طبیعی است که برنامه‌ریزی صحیح و تدارک و تنظیم تسهیلات و امکانات ورزشی تفریحات سالم و تربیت بدنی ضروری به نظر برسد. روش تحقیق حاضر به روش کتابخانه‌ای صورت گرفته و توسعه اماکن ورزشی، تاریخچه آن، مطالعات صورت گرفته پیشین و تاثیر توسعه اماکن ورزشی بر اقتصاد و اشتغال‌زایی مورد بررسی قرار گرفت.

کلمات کلیدی: توسعه؛ اماکن ورزشی؛ اشتغال‌زایی.

۱. مقدمه

رشد مستمر و توسعه پایدار اقتصاد نیازمند بهره‌برداری بهینه از منابع تولیدی است. در این میان، مهم‌ترین و حساس‌ترین عامل، عبارت از نیروی انسانی است. واقعیت آنست که اشتغال مهم‌ترین دغدغه کشور است، چراکه ایران بایستی سالانه ۹۴۰ هزار فرصت شغلی ایجاد نماید. به منظور مقابله با پدیده بیکاری، گسترش اشتغال از طریق افزایش آگاهانه سرمایه‌گذاری‌ها در فعالیت‌های کاربردی از راه‌های مقابله با پدیده بیکاری بشمار می‌رود در این ارتباط باید گفت که توسعه اماکن ورزشی یک صنعت کاربردی است [1].

اشتغال از جمله متغیرهای اساسی در سطح کلان می‌باشد و افزایش سطح اشتغال از جمله اهداف و سیاست‌های کلان هر کشور در بلندمدت می‌باشد اما برخی از بخش‌ها در اقتصاد نقش پررنگ‌تری در ایجاد و افزایش اشتغال نسب به سایر بخش‌ها دارند. صنعت ورزش می‌تواند نقش بسزایی در ایجاد اشتغال و کارآفرینی در سطح کلان داشته باشد ولی با پیشرفت رو به رشد آن در کشور نقش اشتغال‌زایی آن به همان سرعت نتوانسته رشد کند [2].

۲. اهمیت توسعه اماکن ورزشی

یکی از پدیده‌های اجتماعی که در سال‌های اخیر رشد چشمگیری داشته و آحاد مردم را تحت تأثیر قرار داده است، تربیت بدنی و ورزش می‌باشد از این‌رو، سرمایه‌گذاری در آن موجب کاهش هزینه‌ها در بخش‌های بهداشت، درمان و مراکز مبارزه با مفاسد اجتماعی و پایین آوردن سطح ناهنجاری‌های فردی و اجتماعی می‌شود [3]. تأثیر کلان اقتصادی ورزش نظیر سهم ورزش در تولید ناخالص داخلی و تولید ناخالص ملی یا سهم آن در ایجاد اشتغال، کشورها را بر آن داشته تا هر ساله به صورت دقیق و منظم تأثیرات ورزش را بر اقتصاد کشور خود ارزیابی کنند. از آن جمله می‌توان به کشورهای چون اسکاتلند، انگلستان، ایالات متحده آمریکا، کانادا و هنگ‌کنگ اشاره کرد [4]. این صنعت با در اختیار داشتن عامل محرکی همچون مسابقات بزرگ ورزشی، امکان بهره‌مندی از فرصت‌های تبلیغاتی در رسانه‌ها را فراهم نموده که این موضوع خود موجب ایجاد بستر لازم برای تعامل مابین صنعت، تجارت و ورزش گردیده است [5]. با پیچیده‌تر شدن محیط‌های شهری به سایر کاربری‌های شهری از جمله اماکن و فضاهای ورزشی توجه بیشتری شده است. به طوری که سعی بر آن است که میان پارامترهای مؤثر، ارتباط منطقی صورت پذیرد. به دلیل وجود پارامترهای گسترده و پیچیده‌تر در حیطه اماکن ورزشی، مدیران و پژوهشگران در این حیطه با دشواری بیشتری روبه‌رو هستند. فضاها و مکان‌های ورزشی، گونه‌های فضاهای اجتماعی در سکونتگاه‌های انسانی به شمار می‌روند. این فضاها را می‌توان یکی از اجزای مهم زندگی شهری برای سلامتی افراد جامعه شناخت که در آن کارکردهای ذیل جریان دارد: حضور همزمان و مترکب جمعیت پرشمار انسانی، تحرک، گذران اوقات فراغت و تفریح اهالی شهرهای بزرگ و کلانشهرها، ارتباط چهره به چهره، انجام مسابقات و رقابت‌های ورزشی بین گروه‌های جمعیتی، برگزاری گردهمایی‌های غیرورزشی با اهداف اجتماعی و گاهی سیاسی مسابقات و رویدادهای بزرگ ورزشی می‌توانند منافع و درآمدهای اقتصادی زیادی را نصیب شهر یا منطقه‌ای که رویداد در آن برگزار می‌شود، کنند [6]. هال و همکاران [7] با توجه به این نکته عوامل مؤثر بر میزان حضور تماشاگران را بررسی و عنوان کردند که ویژگی‌ها و شرایط ورزشگاه محل برگزاری نیز یکی از عوامل مهم در راه جذب تماشاگر و در پی آن سود و منافع بیشتر است.

برنامه‌ریزی برای ورزش، جدا از برنامه‌ریزی برای گسترش دیگر بخش‌های مربوط به یک جامعه نیست و از نتایج هر تصمیم، امور دیگر نیز متأثر می‌شود. ورزش از آنجا که با روح، اندیشه، تفکر و ذهن مردمان و نیز قوای بدنی و فیزیکی افراد سر و کار دارد، بر روی دیگر بخش‌های یک جامعه، آثار اساسی و دائمی دارد. یکی از راه‌های سوق دادن مردم به ورزش، ایجاد اماکن ورزشی در شهرها می‌باشد. امروزه تمام اقشار جامعه از پیر و جوان به ورزش روی آوردند، دیگر سن خاصی برای ورزش وجود ندارد و همه گروه‌های سنی مردم، خود را نیازمند به ورزش و استفاده از امکانات ورزشی می‌دانند. با افزایش سرمایه‌گذاری و تأمین بودجه برای ایجاد پارک‌ها، تسهیلات ورزشی - تفریحی و افزایش اماکن ورزشی و بهبود ارائه خدمات ورزشی می‌توان هزینه‌ای را که قرار است صرف درمان شود پس انداز کرد. [8]. دلایل متعددی جهت برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در ورزش و تفریحات سالم وجود دارد. نخست اینکه ورزش بخش مهمی از زندگی اجتماعی بوده که سبب توسعه مهارت‌های رهبری و فرصت بروز خلاقیت‌ها می‌گردد و به دوستی و نزدیکی جامعه کمک می‌کند. دوم اینکه شرکت در فعالیت‌های ورزشی باعث افزایش سطح بهداشت عمومی و جلوگیری از بروز بیماری‌ها و نیز درگیر شدن بیشتر آحاد جامعه در یک زندگی پرتحرک می‌شود. از دیگر فواید آن، می‌توان به فواید جسمانی مانند افزایش سطح سلامت، افزایش آمادگی جسمانی، کاهش وزن، افزایش قدرت بدنی و از کارکردهای روانشناختی یا فردی آن افزایش بهزیستی روانشناختی، کسب شادی و طراوت، لذت و تفریح، و از جمله کارکردهای اجتماعی آن، گسترش شبکه روابط اجتماعی و کسب پاداش‌های اجتماعی اشاره کرد [9].

همچنین ورزش به عنوان یک ابزار چند بعدی با تأثیرات گسترده جایگاه و نقش ارزشمند خود را در اقتصاد، سلامتی افراد، گذران اوقات فراغت سالم و بانشاط و لذت‌بخش، در آموزش و پرورش مردم به ویژه نسل نوجوان و جوان، در ایجاد روابط اجتماعی بین مردم، در پیشگیری از ابتلا به بیماری‌ها، پیشگیری از بسیاری از مفاسد اجتماعی و انحرافات اخلاقی رو به گسترش در جامعه و کاربردهای جدید دیگری، متجلی ساخته است. پراکنش فضاهای ورزشی در سطح شهر و مناطق مختلف آن می‌تواند در الگوی مطلوب و کارایی عملکردی شهر تأثیر مستقیم داشته باشد. از سوی دیگر، تنوع و توزیع مناسب و کامل کاربری ورزشی باعث افزایش اختیار و قدرت انتخاب در استفاده از فضاهای ورزشی می‌شود و در نتیجه مطلوبیت زندگی در شهر افزایش می‌یابد. بنابراین، توجه به این نکته که فضاهای ورزشی باید به نحو شایسته‌ای در سطح شهر مکان یابی گردند، ضروری به نظر می‌رسد امروزه برای ساخت اماکن و فضاهای ورزشی به دلیل مشکلات اقتصادی و لزوم توجه به بهره‌وری و بازدهی هر چه بیشتر این گونه اماکن می‌باید در زمان ساخت عوامل مهم و کلیدی از جمله معیارهای ساخت، جانمایی و مکان‌یابی و همسایگی برای رسیدن به اهداف مطلوب در نظر گرفته شود [10].

۳. تاریخچه اماکن ورزشی ایران

مطالعه تاریخ نشان می‌دهد که در مشرق زمین، ایران تنها کشوری بوده است که در نظام تعلیم و تربیت خود، بیشترین اولویت را به ورزش و تربیت بدنی داده است. در باره اهمیت ورزش در میان پارتیان همین بس که کلمه پهلوان از همان پرتو که همان پارتی یا اشکانی است گرفته شده است. تاریخ ورزش و برگزاری مسابقات ورزشی در ایران، به خصوص ایران باستان، بر اثر فراز و نشیب‌های خارجی، آنطور که باید و شاید آشکار نیست. شواهد نشان می‌دهد که ایرانیان به تربیت بدنی اهمیت می‌دادند و اماکن خاصی برای آن در نظر گرفته بودند گزنفون مورخ نامی یونانی درباره ورزش ایران باستان می‌گوید: در هر شهر پارس محلی بود به نام الوترا که میدان تعلیم فنون جنگی و ورزش‌ها بود. این میدان به چهار قسمت خاص کودکان، نوجوانان، مردان و کسانی که نمی‌توانستند اسلحه به دست گیرند تقسیم شده بود. کشتی، اسب سوار، شنا، زوبین اندازی، دو، چوگان از ورزش‌های رایج ایران باستان بودند. به زمین‌های برگزاری این بازی‌ها چرتا گفته می‌شد. از میدان اسب سواری به نام اسپریس یاد شده است [11].

یکی از این بازی‌هایی که ردپای آن را در جای جای تاریخ کهن ایران زمین میتوان دید، چوگان است. چوگان، در زبان پهلوی برگرفته از چوپکان و «چوپیکان» است. آن را مرکب از «چوب» و «گان» پسوند نسبت دانسته‌اند. چوگان بازی شاهان و پادشاه ورزش‌ها نامیده می‌شود. بازی چوگان از کهن‌ترین و زیباترین ورزش‌های ایران باستان است. چوگان ورزشی است شاد و بخش و شورانگیز، آموزنده، که جسم و جان را نیرومند می‌سازد و دارای این خاصیت بوده که به عنوان نخستین ورزش دسته جمعی (تیم به تیم) شناخته شده است. ورزشی که در آن برعکس ورزش‌های زمان پیدایش آنها در عهد کهن، نبرد انسانها علیه یکدیگر نبوده بلکه نبرد بر سر «توپ» یا «گوی» صورت گرفته است. چوگان یک سنت فرهنگی ایرانی و بخشی از سنن و میراث و هنر ایرانی است که قدمت آن به بیش از ۲۵۰۰ تا ۳۰۰۰ سال قبل در این سرزمین می‌رسد، آغاز و سرمنشأ پیدایش این ورزش به عهد باستان تعلق دارد و نام چوگان نیز از آن دوران به یادگار مانده است. زمینه پیشرفت و ترقی این ورزش از زمان حکومت هخامنشیان در ایران شروع شده است. از دیگر اماکن مخصوص بازی چوگان در ایران باستان، می‌توان به تنگ چوگان اشاره کرد. تنگ چوگان، قدیمی‌ترین زمین بازی چوگان در ایران است. تنگ چوگان، تنگ‌های در نزدیکی شهر کازرون است. تنگ چوگان محل بازی سنتی چوگان، توسط شاهان ساسانی بوده است [12].

ورزش دیگری که ایرانیان در زمان قدیم به آن علاقه خاصی داشتند، تیراندازی با کمان بود. یکی از موسسات آموزشی زمان صفویه آماج خانه نام داشت. آماج خانه تا زمان شاه سلیمان صفوی در شهر اصفهان دایر بوده است. در آن مشق تیراندازی با کمان می‌کرده‌اند و چرخ مخصوصی به نام چرخ کمان برای این کار موجود بوده است که تمرین کننده پی در پی بوسیله آن تیر اندازی می‌کردند. یکی دیگر از ورزش‌های مورد توجه ایرانیان، ورزش‌های پهلوانی و زور خانه ای بود. در زمان صفویه، پهلوانان ایرانی، هفت روز تمام در میدان بزرگ اصفهان، مقابل عالی قاپو زور آزمایی می‌کردند. در این دوره در میدان شاه اصفهان و باغ پیش قلعه لاهیجان، بازی چوگان رواج داشت. بنا به گفته برخی مورخان، عالی قاپو نخستین عمارتی است که برای تماشای چوگان ساخته شده بود. از این رو نتیجه می‌گیریم که عمارت عالی قاپو، اولین مکان اختصاصی برای تماشای مسابقات ورزشی در ایران بوده است. علاوه بر اماکن ذکر شده، اماکنی نیز در خانه‌های بزرگان و

محتشمان، به منظور حفظ موقعیت آن‌ها دایر شده بود. پس از صفویان، زندیان و پس از آن قاجاریان، بهترین مشوق ورزشکاران بودند. اما متأسفانه اطلاعاتی در مورد اماکن ورزشی این دوره‌ها در دست نیست [11].

۴. کارکردهای فضای ورزشی

فضاهای ورزشی گونه‌ای از فضای اجتماعی در سکونت‌گاه‌های انسانی است. در فضای ورزشی کارکردهای ذیل جریان دارند [13]:

- حضور همزمان و متراکم جمعیت پرشمار انسانی
- گذراندن اوقات فراغت و تفریح اهالی شهرهای بزرگ و کلان شهرها
- ارتباطات چهره به چهره
- انجام مسابقات و رقابت‌های ورزشی بین گروه‌های جمعیتی

۵. لزوم توسعه فضاهای ورزشی

در شهرهای امروزی با گسترش تکنولوژی، سطح فعالیت ورزشی و جسمانی - حرکتی افراد کاهش داشته و فعالیت‌های ذهنی و فشارهای روانی (افسردگی، پرخاشگری، اضطراب و ...) مردم افزایش یافته است. که برای برطرف نمودن مشکلات مذکور، یکی از بهترین اقدامات، اشاعه ورزش با توسعه و ساخت فضاهای ورزشی است. ورزش یکی از مناسب‌ترین عوامل در ارتقای سطوح اجتماعی و فرهنگ عمومی است. کمبود اماکن تفریحی و ورزشی با توجه به پراکندگی جمعیت مناطق مختلف از مهمترین مشکلات شهرهای گوناگون کشور می‌باشد، که نهایتاً منجر به نابسامانی‌های اجتماعی (بزهکاری، گرایش به مواد مخدر، جنایت و ...) در میان جوانان می‌گردد. افزایش جمعیت کشور به خصوص افزایش جمعیت گروه جوان کشور که برای رفع نیازهای این قشر (نامتناسب بودن جمعیت با فضاهای ورزشی)، لزوم برنامه‌ریزی اصولی برای توسعه فضای ورزش شهری را ضروری می‌سازد. برای گذراندن و پر نمودن اوقات فراغت افراد، نیاز به ساخت و توسعه فضاهای ورزشی و یا تجهیز آنها احساس می‌گردد. بالا رفتن ساعات کار شهروندان به دلیل افزایش هزینه‌های زندگی و رفاهی منجر به خستگی جسمی و روحی می‌گردد، که ورزش راه حل منطقی و علمی برای کاهش میزان خستگی افراد است این امر با توسعه مراکز و فضاهای ورزشی امکان‌پذیر است [13].

۶. پیشینه مطالعات در خصوص توسعه اماکن ورزشی

[9] در تحقیقی به بررسی تعیین سهم و نقش دستگاه‌های اجرایی در توسعه ورزش همگانی پرداختند. جامعه آماری تحقیق در مرحله کیفی شامل کلیه افراد صاحب‌نظر در ارتباط با ورزش همگانی، و در بخش کمی شامل وزیر یا مدیرکل‌های وزارت ورزش و جوانان، کارشناسان خبره وزارت، مدیران فدراسیونی و مسئولین دستگاه‌های اجرایی بود نتایج نشان داد که سازمان شهرداری‌های کشور برای توسعه ورزش همگان ۷ وظیفه، سازمان نیروهای مسلح ۶ وظیفه، آموزش و پرورش ۸ وظیفه، وزارت علوم تحقیقات و فناوری ۱۳ وظیفه، وزارت ورزش و جوانان و فدراسیون‌های ورزشی ۷ وظیفه، سازمان صدا و سیما ۱۱ وظیفه و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ۸ وظیفه اصلی بر عهده دارد. همچنین نتایج نشان داد که در رابطه با سهم دستگاه‌های اجرایی کشور در توسعه اماکن ورزشی در دسترس و دسترسی آسان، ارزان و فراگیر مردم به فضاها و برنامه‌های ورزشی، شهرداری؛ در بهبود نگرش عمومی نسبت به اهمیت و تأثیرگذاری ورزش و در آموزش ورزش به مردم و ارتقای سواد حرکتی، صدا و سیما و در نهایت در برگزاری جشنواره‌ها و همایش‌های ورزش همگانی در همه نقاط کشور و اشاعه ورزش‌های سنتی و بازی‌های بومی و محلی، وزارت ورزش و جوانان بیشترین سهم را بر عهده دارند.

در مطالعه‌ای [14] به تحلیل عوامل بازدارنده رفتاری و انسانی در اشتغال و کارآفرینی ورزش ایران پرداختند. نتایج نشان داده است: نگرش‌ها و مؤلفه‌های رفتاری جامعه ایرانی در وابستگی به بدنه دولتی و بالا بودن روحیه مطالبه‌گری از دولت؛ عدم اعتماد منابع انسانی به بخش خصوصی از یک طرف و زیاده‌خواهی و منفعت‌طلبی بخش خصوصی؛ ناکامی دولت در پیاده‌سازی اصل ۴۴ در واگذاری به بخش خصوصی؛ باور عمومی جامعه ایرانی به انجام امور به صورت فردی؛ مقاومت جامعه ورزش در ورود اشخاص غیرورزشی توانمند در حوزه‌های مدیریتی، اقتصادی و مالی و درعین حال فاقد سابقه ورزشی؛ فراز و فرودهای مسائل امنیتی و امنیت سرمایه‌گذاری و تأثیر آن به گرایش به انجام امور به صورت کوتاه‌مدت و استقبال از پروژه‌های زودبازده؛ تمایل دستیابی مدیران به سودهای کوتاه مدت و عدم وجود سیستم کنترلی منعطف و ارگانیک.

در مطالعه‌ای [2] به بررسی اشتغال‌زایی و کارآفرینی در صنعت ورزش ایران پرداختند. یافته‌ها حاکی از آن بود که تفاوت دیدگاهی بین دو گروه تولیدکنندگان لوازم ورزشی و مدیران باشگاه‌ها و اماکن طبق آزمون مقایسه زوجی وجود ندارد. با رشد صنعت ورزش و حرفه‌ای شدن آن در کشور تقاضا برای تولیدات و تجهیزات ورزشی و ایجاد اماکن ورزشی بیشتر شده و این امر اشتغال‌زایی را در این صنعت افزایش داده و به تبع سهم ورزش در متغیر اشتغال را بالا می‌برد و مهمترین عامل در ایجاد اشتغال در بخش ورزش وجود کارشناسان متخصص و مجرب در سازمان تربیت بدنی و مهمترین مانع اشتغال‌زایی مدیران ناکارآمد و تغییرات پی در پی در مدیریت بخش‌های ورزشی می‌باشد. بنابراین، با توجه به نتایج، اولویت اصلی و بیشترین وزن در عوامل موفقیت در ایجاد اشتغال وجود کارشناسان مجرب در صنعت ورزش و سازمان تربیت بدنی می‌باشد و تخصصی شدن ورزش‌ها (ایجاد فدراسیون‌های ورزشی) و وجود هیات‌های ناظر ورزشی در رده‌های بعدی قرار می‌گیرد. هم چنین موانع اشتغال‌زایی در ورزش، کارآمد نبودن و تغییرات مداوم مدیریت، فقدان سیستم پاداش بر اساس شایسته سالاری و نظام شایسته سالاری برای روی کار آمدن مدیران جدید در رده‌های می‌باشد.

در تحقیقی [8] به مدلسازی ساختاری در تبیین مؤلفه‌های توسعه پایدار اماکن ورزشی بر محیط شهری پرداختند. جامعه آماری پژوهش را ۶۵۰ نفر از ساکنان اطراف ورزشگاه تختی، نیروهای انتظامی، نیروهای شهرداری مستقر در اطراف ورزشگاه و مسئولین ورزشگاه تشکیل داده‌اند. حجم نمونه از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و هدفمند به تعداد ۲۳۵ نفر انتخاب شدند یافته‌های پژوهش نشان داد، مؤلفه‌های توسعه پایدار اماکن ورزشی (اقتصادی، زیست محیطی)، بر محیط شهری تبریز تأثیر معنی‌داری داشت، همچنین بین عامل اجتماعی توسعه پایدار اماکن ورزشی، تأثیر مثبت و معنی‌داری بر محیط شهری یافت نشد. که از این میان عامل زیست محیطی با ضریب رگرسیونی ۰/۷۳ بیشترین تأثیر را بر محیط شهری تبریز داشت.

نتایج حاصل از تحلیل داده‌های پژوهش تحلیل و بررسی عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی کشور از فراهانی و همکاران (۱۳۹۷) نشان می‌دهد عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی به ترتیب اولویت در شش دسته کلی صلاحیت‌های حرفه‌ای، روانشناختی، تحصیلی، جمعیت‌شناختی، محیطی و عوامل مدیریتی قرار می‌گیرند.

در مطالعه‌ای [1] به اولویت بندی سهم عوامل توسعه صنعت گردشگری ورزشی در اشتغال زایی از دیدگاه کارشناسان و محققان پرداختند. روش پژوهش توصیفی - پیمایشی و از لحاظ هدف کاربردی می‌باشد و به صورت میدانی اجرا شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل محققان و کارشناسان حوزه اشتغال و گردشگری می‌باشند. روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بوده است. نتایج پژوهش نشان داد که از دیدگاه محققان عامل‌های اسکان و حمل و نقل و از دیدگاه کارشناسان عوامل اقتصاد و رویدادهای ورزشی نقش مهمتری در ایجاد فرصت‌های شغلی دارند.

در تحقیقی [15] توسعه جامعه پایدار از طریق ورزش و رویدادها را مورد بررسی قرار داد که نشان داد طی دهه‌های گذشته تعداد سازمان‌های مردمی، سازمان‌های غیردولتی و سازمان‌های دولتی با استفاده از پروژه‌های ورزشی و رویداد برای اهداف توسعه اجتماعی افزایش یافته است.

در مطالعه ای دیگر [16] با بررسی تأثیر فرهنگی و ورزشی رویدادهای بزرگ در توسعه پایدار منطقه کازان تاتارستان، نتیجه گرفت که موقعیت مؤثر از تصویر کازان، موجب ایجاد نام تجاری و افزایش بهبود اعتبار آن در روسیه و در بین جاذبه‌های گردشگری در سراسر جهان برای گردشگران، تجار و سرمایه‌گذاران، وجهه نظام آموزشی، محل کار و زندگی در منطقه خواهد شد. تحقیق انجام شده تأثیر فرهنگی و ورزشی رویدادهای بزرگ در بهبود کیفیت زندگی منطقه را تأیید کرده است.

۷. اماکن ورزشی و اقتصاد

اماکن و فضاهای ورزشی در جهان امروز، مراکزی هستند که تعداد زیادی از مردم علاقه‌مند به فعالیت‌های ورزشی را در خود جای می‌دهند، باید اصول و ضوابط مدرن و فراگیر به منظور تأمین سلامت و امنیت برنامه‌ها و فعالیت‌های ورزشی برای عموم مراجعه‌کنندگان و استفاده‌کنندگان این اماکن در آنها پیش‌بینی و اعمال شود [17].

در این میان اماکن ورزشی به عنوان اساسی‌ترین بخش ساخت‌افزایی ورزش و جزئی از تاسیسات و سازمان‌های انسانی به شمار می‌آید که بخش وسیعی از آثار مرتبط با ورزش بر جامعه و محیط، متأثر از آنها است. به هر حال اماکن ورزشی به طور روز افزون در حال توسعه کمی هستند و به دلیل گستردگی فعالیت‌های خود از قبیل برگزاری مسابقات و تمرینات ورزشی و روی آوردن تعداد زیادی از تماشاچیان و ورزشکاران به سمت آنها، بر فضای شهر و کاربری‌های اطراف خود تأثیر می‌گذارند. از مهمترین این موارد، تأثیرات اقتصادی و اجتماعی است که مطالعه آنها ما را در پیش‌بینی محل ساخت و طراحی و افزایش بهره‌وری از این تاسیسات ورزشی می‌تواند یاری دهد. تاسیسات و اماکن ورزشی به طور روز افزون در حال گسترش هستند و به دلیل گستردگی فعالیت‌های خود از قبیل برگزاری مسابقات و تمرینات ورزشی و روی آوردن تعداد زیادی از تماشاچیان و ورزشکاران به سمت آنها، بر فضای شهر و کاربری‌های تجاری و مسکونی اطراف خود تأثیر می‌گذارند. برخی از این تأثیرات شامل اثرات اقتصادی و اجتماعی اماکن ورزشی بر محیط اطراف خود است که یکی از عوامل افزایش بهره‌وری اماکن و تاسیسات ورزشی، شناخت همین اثرات است [18].

در حال حاضر ورزش و تفریحات سالم در کشورهای توسعه‌یافته به عنوان یک صنعت مهم و عامل اثرگذار در رشد اقتصاد ملی، مورد توجه است و یکی از مهم‌ترین منابع درآمد در قرن حاضر به شمار می‌رود. صنعت ورزش به سرعت جهانی شده، قلمرو آن همه جا را تسخیر کرده و در سراسر دنیا ریشه دوانیده است تا میلیاردها انسان از آن بهره‌مند شوند. ورزش و اقتصاد در تعامل با یکدیگرند. از یک طرف دولت‌ها و شرکت‌های خصوصی با سرمایه‌گذاری در زمینه ورزش می‌توانند از منافع بسیار بهره‌مند شوند و از طرف دیگر، ورزش می‌تواند در جنبه‌های مختلف توسعه اقتصادی آنها نقش مؤثری داشته باشد. در صنعت ورزش نیز محیط‌های ورزشی به عنوان مراکزی که مستقیماً با مردم در ارتباطند، به منظور رشد و بقا نیازمند شناسایی و تقویت عوامل مؤثر در جذب مشتری هستند. رشد و ارتقای جذب مشتری در بازاریابی ورزشی مستلزم شناسایی عوامل مؤثر بر آن است که خود بخش‌های گسترده‌ای را در برمی‌گیرد. از آنجا که فضاهای ورزشی نقش بسزایی در اقتصاد دولت‌ها دارند، ضروری است نسبت به بهره‌وری هر چه بیشتر آنها توجه شده و گام‌هایی در راستای بهبود آن برداشته شود [17].

در میان اثرات مستقیم اقتصادی مذکور می‌توان ایجاد فرصت‌های شغلی را از مهمترین اثرات اقتصادی صنعت ورزش و سایر صنایع به شمار آورد همین موضوع باعث شده تا بعضی از کشورها به دنبال برآورد تعداد فرصت‌های شغلی ایجاد شده توسط صنعت ورزش و سهم ورزش از کل اشتغال در کشور خود باشند. در مجموع ورزش می‌تواند به عنوان یکی از ارکان اقتصادی هر جامعه‌ای به خوبی ایفای نقش نماید [18].

ورزش در ابعاد گوناگون اثرات مثبت مختلفی بر جامعه می‌گذارد که از مهمترین آنها می‌توان به اثرات اقتصادی اشاره نمود. اثرات مستقیم اقتصادی ورزش، اثراتی چون تولید کالاها و خدمات ورزشی، صادرات و واردات هزینه‌های خانوار، ایجاد اماکن و تسهیلات، تبلیغات، مشارکت در بازار بورس، پوشش رسانه‌ای، اشتغال،

جذب گردشگر و حامیان مالی را شامل می‌شود و اثرات اقتصادی غیرمستقیم ورزش نیز در زمینه‌هایی چون ارتقای سلامتی جامعه، کاهش هزینه‌های درمان و به تبع آن توسعه برنامه‌های ملی سلامت، کاهش بزهکاری‌ها، کاهش غیبت کارکنان و افزایش عملکرد بهره‌وری آنها مدنظر قرار می‌گیرد [18].

۸. نتیجه‌گیری

صنعت ورزش به عنوان یک بخش اقتصادی در تولید و مصرف کالاها و خدمات ورزشی و توسعه اقتصادی جوامع مختلف نقش اساسی دارد و هم اکنون یکی از عوامل اصلی اثرگذار در رشد اقتصاد ملی و یکی از صنایع درآمدزا در قرن جدید به شمار می‌رود. ورزش از انجام یک فعالیت بدنی صرف فراتر رفته و در کشورهای مختلف توسعه زیادی داشته و به عنوان یک بخش اقتصادی از ابعاد مختلف، در تولید و مصرف کالاها و خدمات ورزشی و توسعه اقتصادی جوامع مختلف نقش اساسی داشته است؛ تا جایی که ورزش در بیشتر کشورها به مثابه یک تجارت و صنعت مهم به شمار می‌رود و دولتمردان در کشورهای پیشرفته ورزش را به عنوان یک تجارت و صنعت مهم در کنار سایر صنایع به حساب می‌آورند.

امکان و تجهیزات ورزشی در ایجاد اشتغال می‌توانند تاثیر بالایی داشته باشند، شاید یکی از دلایل حاصل شدن این نتیجه این باشد که این بخش‌ها تا حدودی نیز مربوط به بخش صنعت ساختمان نیز هستند که یک صنعت کاربر است و اکثر افراد شاغل در این بخش نیز به سطح علمی بالا نیاز ندارد از این رو فرصت‌های شغلی برای نیروی کار نیمه‌ماهر و غیرماهر که اکثر افراد بیکار را شامل می‌شوند، فراهم خواهد آورد. بنابراین باید گفت که رشد و توسعه امکان ورزشی منوط به رشد در هر کدام از عوامل موثر بر توسعه است که به طور مستقیم و غیرمستقیم با امکان و تجهیزات ورزشی در ارتباط هستند. رشد در هر کدام از زیر بخش‌ها منجر به افزایش تقاضای نیروی کار شده و فرصت‌های جدید شغلی را ایجاد می‌نماید. لذا از آنجایی که توسعه یک بخش از صنعت منوط به توسعه همه جانبه زیر بخش‌های آن است، لذا پیشنهاد می‌گردد تا جهت توسعه امکان و تجهیزات ورزشی، به توسعه زیر بخش‌های آن پرداخته شود تا به ایجاد فرصت‌های شغلی حاصل از توسعه امکان ورزشی دست یابیم. پیشنهاد می‌گردد تا با تدوین آئین‌نامه‌ها، بخشنامه‌ها و قوانین و تسهیلات مشوق حمایت لازم از فعالیت‌های بخش خصوصی در ایجاد امکان ورزشی جهت دستیابی به درآمدزایی پایدار صورت گیرد. همچنین پیشنهاد می‌گردد تا امکان و باشگاه‌های ورزشی از طریق توسعه مدارس، تاسیس فروشگاه‌های لوازم و تجهیزات ورزشی، شیوه‌های تجاری نقل و انتقالات، ایجاد فعالیت‌های آموزشی و فرهنگی ورزشی مثل مشاوره، سمینار و ... این امکان تجاری‌سازی شوند تا به درآمدزایی پایدار و در نتیجه اشتغال‌زایی پایدار بیانجامد.

منابع

- [1] فراهانی، ابوالفضل، اسلامی، صدیقه، پورسلطان زرنندی، حسین (۱۳۹۶). اولویت بندی عوامل توسعه صنعت گردشگری ورزشی در اشتغال زایی از دیدگاه کارشناسان و محققان. پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، سال ششم، شماره ۲، صص ۱۱۳-۱۰۷.
- [2] حضر تقوی‌زاده، علی و جعفری کارگر، آزاده (۱۳۹۷). اشتغال‌زایی و کارآفرینی در صنعت ورزش ایران. مدیریت و برنامه‌ریزی ورزشی، دانشگاه محقق اردبیلی.
- [3] حیدری‌فرد، سمیه، شریفیان، اسماعیل (۱۳۹۶). شناسایی و مقایسه موانع مشارکت خیرین در توسعه فضاهای ورزشی. مطالعات مدیریت ورزشی، شماره ۴۱، صص ۸۱-۹۶.
- [4] Nana, G. Sandreson, K. & Goodehid, M. (2002). Economic impact of sport, Business and Economic Research LfD (BERL), New Zealand.
- [5] کاظم، محمد (۱۳۸۱). فوتبال در بورس و بورس در فوتبال. انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران چاپ اول، ص ۷۷.
- [6] شمس، عبدالحمید، حسینی، محمد سلطان و نوری، زهرا (۱۳۹۶). سنجش توزیع فضایی مکان‌های ورزشی شهرستان‌های استان اصفهان از نظر برخورداری از سطوح توسعه مدیریت ورزشی، دوره ۹، شماره ۲، صص ۳۲۷-۳۱۹.
- [7] Hall, J, O'Mahony, B, Vieceli, J (2010), "An empirical model of attendance factors at major sporting events". International Journal of Hospitality Management. 29(2), pp: 328- 334.
- [8] خدادادی، محمدرسول، عبدوی، فاطمه، پاشایی، سجاد (۱۳۹۷). مدلسازی ساختاری در تبیین مؤلفه‌های توسعه پایدار امکان ورزشی بر محیط شهری. پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، سال هفتم، شماره ۳، صص ۱۲۵-۱۱۳.
- [9] غفوری، فرزاد، معمارزاده، محمد سعید، علوی، سلمان (۱۳۹۸). تعیین سهم و نقش دستگاه‌های اجرایی در توسعه ورزش همگانی. پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، سال هشتم، شماره ۱، صص ۳۲-۱۱.
- [10] عظیمی دلرستانی، عادل، حسین رضوی، سید محمد، برومند، محمدرضا، تی تی دژ، امید (۱۳۹۵). بررسی معیارهای مکان‌یابی در طراحی و ساخت امکان ورزشی شهری. پژوهش‌نامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، سال دوازدهم، شماره ۲۳، صص ۱۰۰-۸۳.
- [11] خواجوی، داریوش (۱۳۹۱). شناخت تاسیسات و امکان ورزشی، مرکز چاپ و نشر کتاب های درسی ایران.
- [12] پیرنیا، حسن (۱۳۸۶). تاریخ ایران باستان، انتشارات نگاه.
- [13] خشنوا دانا، حمید (۱۳۹۵). بررسی توسعه فضای ورزش شهری بر مشارکت مردمی و نقش آن در توسعه پایدار. دومین همایش ملی توسعه پایدار استان کهگیلویه و بویر احمد.
- [14] فراهانی، ابوالفضل، صفری نژاد، مهری، فراهانی، زهرا (۱۳۹۸). تحلیل عوامل بازدارنده رفتاری و انسانی در اشتغال و کارآفرینی ورزش ایران. مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش، دوره ششم، شماره ۲۱، صص ۲۱-۱۱.

- [15] Schulenkorf, N. (2016). "Sustainable community development through sport and events: A conceptual framework for Sport-for-Development projects", Sport Management Review, vol 15, pp 1-12.
- [16] Absalyamov, Timor. (2015). "the influence of cultural and sport mega-events on sustainable development of the city", Procedia - Social and Behavioral Sciences 188 (2015), pp. 197 – 201.
- [17] کریم اللهی، زهرا، اتقیا، ناهید، مختاری دینانی، مریم (۱۳۹۴). تأثیر ویژگی‌های محیطی فضاهای ورزشی بر جذب مشتری؛ با توجه به مفهوم محیط‌های پاسخده (مطالعه موردی: مجموعه ورزشی انقلاب تهران). رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی، دوره ۳، شماره ۱۱، صص ۳۳-۴۶.
- [18] سلطان حسینی، محمد، سلیمی، مهدی، سلیمی، منصوره، لطفی، مجتبی (۱۳۹۲). اولویت‌بندی اثرات اجتماعی و اقتصادی اماکن ورزشی بر محیط شهری (مطالعه موردی شهر یزد). مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال چهارم، شماره ۱۶.